

BEZWAARSCHRIFT

Aan: Het College van Burgemeester en Schepenen van Tongeren, Administratief Centrum Praetorium, Maastrichterstraat 10 – B-3700 Tongeren, en de Bestendige Deputatie van de Provincie Limburg

Betreft: **Bezwaarschrift, betreffende volgende bouwvergunningaanvraag:**

Omgevingsvergunningaanvraag door EDF-Luminus, Markiesstraat 1, 1000 Brussel, voor het oprichten van een windpark van 2 windturbines, WT01 en WT02, nabij de Heesterveldweg op de industriezone Tongeren Oost, 3700 Tongeren, inclusief transformatoren en leidinginfrastructuur.

Geacht Schepencollege, Geachte heer Burgemeester, Geachte heren en dames van de Bestendige Deputatie van de Provincie Limburg,

Inleiding:

Deze samenleving geeft geen absolute vrijheid aan ondernemers tot het plaatsen van windmolens.

Daar zijn goede redenen voor. De regels voorzien een vergunning.

De Bestendige Deputatie is het beleidsorgaan dat terzake beslissingen neemt. Vergunningsplicht beperkt de vrijheid van de één tegenover de ander. In casu de vrijheid van EDF-LUMINUS, omwille van de leefkwaliteit van de mensen van Tongeren en Riemst. Deze laatste worden beschermd door de door hen verkozen politiek verantwoordelijken, in deze in eerste instantie de leden van de bestendige deputatie.

Dat is de essentie van de opdracht van de vergunningverlenende instantie.

Er is telkens een concrete afweging te maken. De overheid dient met voorzichtigheid te werk te gaan: als een ingreep of een beleidsmaatregel ernstige of onomkeerbare schade kan veroorzaken aan de samenleving of het milieu, dan dient de ingreep niet vergund te worden.

Het is aan de aanvrager om het bewijs te leveren dat er geen nadeel zal worden berokkend. Het betreft een concrete afweging. De overheid kan zich niet verbergen achter een louter formele controle op basis van regels.

De grondwet laat in artikel 23 weten dat ieder het recht heeft om een menswaardig leven te lijden, waartoe ondermeer het "recht op een gezond leefmilieu" behoort.

De spectaculaire voorgenomen veranderingen rond Tongeren en Riemst maken duidelijk dat er een probleem is wat dit betreft.

In milieuzaken kan de verantwoordelijkheid van de overheid vanuit een dubbel oogpunt bekeken worden: die verantwoordelijkheid kan rechtstreeks aan de orde zijn, wanneer de hinder rechtstreeks door de overheid is veroorzaakt; de overheid kan daarnaast ook verantwoordelijk zijn wanneer ze nalaat de rechten van de burgers behoorlijk te beschermen. Het is ingeval de verantwoordelijkheid van de overheid bekeken wordt vanuit het tweede oogpunt, dat mede rekening gehouden moet worden met de standstill-verplichting.

Zoals het Grondwettelijk Hof in onder meer de arresten nr. 87/2007 van 20 juni 2007, nr. 114/2008 van 31 juli 2008 en nr. 121/2008 van 1 september 2008 overweegt, in verband met art. 23 G.W. en het daarbij gewaarborgde recht op bescherming van een gezond leefmilieu, staat de standstillverplichting eraan in de weg dat de bevoegde overheid het beschermingsniveau dat wordt geboden door de van toepassing zijnde regelgeving in aanzienlijke mate vermindert, zonder dat er daarvoor redenen zijn die verband houden met het algemeen belang.

De opvatting dat er slechts een gevoelige vermindering van het beschermingsniveau mag zijn, als er daarvoor 'dwingende redenen' zijn, vindt geen steun in de rechtspraak van het Grondwettelijk Hof (R.v.St., alg. verg. afd. bestuursrpr., 17 november 2008, Coomans, nr. 187.998, ov. 18.1).

Tegen deze achtergrond willen wij volgende elementen in herinnering/ ter kennis brengen.

De voorliggende vergunningaanvraag heeft, louter formeel, betrekking op twee windmolens.

De vergunningverlenende instantie kan echter weten dat het door dit plan ook bedreigde Riemst op de gewestgrens met Wallonië ligt, dat net als in Vlaanderen zijn windmolens op de grens plaatst, terwijl er aan deze kant, hier aan de zijde van Tongeren, eveneens langs de autostrade en op het industrieterrein nog tientallen windmolens voorzien zijn.

Er liggen alles bij elkaar plannen klaar voor 30, 50 of meer windmolens rond Riemst en Tongeren, waarvan het leeuwendeel gepland op gronden van Riemst en Tongeren tussen Tongeren-Oost en Millen, en net over de grens met Wallonië.

Het kan toch niet zijn dat dit voor de vergunningverlenende overheid in casu geen relevantie heeft.

Het is toch ondenkbaar dat men een zo ingrijpende wijziging van het landschap zou laten gebeuren met het excuus (telkens) dat het over 2-3 exemplaren gaat.

Er mag toch enige reality-check zijn. Een beslissing wordt toch genomen in een reëel kader.

Procedurele elementen:

1] Pas twee weken voor het verstrijken van de bezwaartermijn van dertig dagen werd via een oproep voor een infovergadering door een selecte groep omwonenden in de directe nabijheid van de projectzone vernomen dat zowel EDF-Luminus als Elicio samen drie windturbines plannen op Tongeren-Oost. De aanplakking van enkel WT1 en WT2, gelegen op

twee verschillende percelen, is na goed zoeken (verdoken) aangetroffen op slechts één locatie, op Tongeren Oost naast de poort van een bedrijf. Omwonenden zijn niet naar behoren attent gemaakt (disproportioneel) op de importantie van dit voor hen mogelijk zeer ingrijpende project.

Op het digitale Omgevingsloket was/ is slechts een deel van het omgevingsdossier aanwezig.

Bij de gemeente Tongeren bleek bij een bezoek het dossier niet ter inzage te zijn via de geboden digitale methode omdat die het niet toeliet de dossiers te openen, ook niet met hulp van de baliemedewerker. Na een uur is men onverrichterzake vertrokken. Ook op papier waren de dossiers in Tongeren niet aanwezig/ ter inzage.

Het verzoek het volledige dossier dan om praktische redenen digitaal aan te leveren werd geweigerd omdat het dossier auteursrechtelijk beschermd zou zijn en het derhalve niet overhandigd kon worden, noch toegestuurd kon worden. Hiermee wordt aan het doel van het openbaar onderzoek volledig voorbijgeschoten.

De Vlaamse Ombudsman is onverwijld in kennis gesteld van de fysieke onmogelijkheid voor de burger om inhoudelijk kennis te nemen van het volledige dossier tijdens het openbaar onderzoek. Ook de schepenen van Milieu werd benaderd.

De burger heeft tijdens het openbaar onderzoek, georganiseerd door de Gemeente Tongeren niet, laat staan gedurende de volledige loopduur van het onderzoek, de kans gehad om kennis te nemen van de inhoud van het dossier.

Daarmee is het recht van de burger op verweer en beroep geschonden.

2] De bevolking is niet voldoende en op tijd voorafgaand geïnformeerd over dit, op de kwaliteit van de leefomgeving, desastreus ingrijpende project, welk onbetwistbaar deel uitmaakt van het in stilte en achter gesloten deuren voorbereide **Windpark Tongeren-Riemst**, mogelijk het grootste onshore windpark in Vlaanderen.

De burger is ook bij dit dossier niet betrokken geweest bij de ontwikkeling en toetsing van de lokale plannen vanaf de ontwikkelingsfase (bij de bouw van stadions en verbindingen gaat dat anders).

De burger heeft tevens geen praktisch medebeslissingsrecht kunnen genieten.

De gevolgde procedure is dus in strijd met de Europese wetgeving en met onder andere het door België in 2003 geratificeerde **Verdrag van Aarhus**.

3] Daarnaast is het project gelegen nabij de gewestgrens. Het **Verdrag van Espoo**, eveneens door België ondertekend, voorziet in de eis, in geval van een kans op grensoverschrijdende milieuoverlast en gezondheidsrisico's, dat men een MER moet uitvoeren die de risico's aan beide zijden van de gewestgrens in kaart brengt, naast de bijbehorende informatieplicht. Dit is niet gebeurd vóórdat het Windpark Tongeren-Riemst een aanvang nam, noch voorafgaandelijk aan de onderhavige aanvraag omgevingsvergunning binnen dit dossier.

4] Niet naleving van de eigen wetten, Europese wetten en V.N.-verdragen binnen dit dossier door de overheid en de sector impliceert dat deze plannen geen doorgang zouden mogen vinden. Door het systematisch ontwijken van MER-procedures verhinderen de overheid en de sector dat de burger de noodzakelijke bescherming tegen overmaatse grootschalige commerciële initiatieven van derden, met een aanzienlijke milieu-impact, geniet.

Het gaat hier om de bewuste ontwikkeling van het Windpark Tongeren-Riemst in fases, dat systematisch steeds per drie windturbines aangevraagd wordt, mogelijk om een diepgaande plan-MER studie te ontwijken. En hoewel wettelijk verplicht, wordt daardoor niet onderzocht welke schade aan het milieu en de gezondheid van de mens en zijn leefomgeving, de uitvoering van dit plan *kan* toebrengen.

Een gebruikelijke duidelijke MER-screening ontbrak binnen het dossier op het digitale Omgevingsloket, evenals op de Gemeente. Daarin had men moeten concluderen dat dit project van EDF-Luminus een onderdeel is van het Windpark Tongeren-Riemst en wel degelijk een aanzienlijke risico op de leefomgeving *kan* vormen.

Het regelgevend kader, is dat voorbereid?

1] Hebben we een wet- en regelgeving die is aangepast aan de huidige factor 2,3 en 4 grotere windmolens vergeleken met die uit de tijd dat de wet en het onderliggende windplan geschreven is? Het antwoord is: "Neen".

Hoe kunnen deze extreem grote windmolens dan op basis van die verouderde wetgeving moreel vergund worden? Het antwoord is o.i. kort en duidelijk: Dat kan niet zonder extreem grote risico's te nemen en is derhalve onverantwoord. De kennis hieromtrent én de verantwoording ligt bij de overheid, maar ook bij de aanvrager.

2] De wet- en regelgeving in Wallonië is door het Europees Hof onlangs definitief vernietigd omdat die tot stand gekomen is zonder een voorafgaandelijke MER.

Men heeft aldaar de wet versoepeld zónder de effecten daarvan eerst te onderzoeken, in Frankrijk idem waar inmiddels vrijwel in alle arrondissementen de 'schema's' door de Raad van State vernietigd zijn.

In Vlaanderen heeft men eveneens de wetgeving op dezelfde manier herhaaldelijk versoepeld zonder eerst een verplichte MER uit te voeren.

Dit dossier werd dus inhoudelijk opgehangen aan een Vlarem-wetgeving die hoogstwaarschijnlijk onwettig tot stand gekomen is. Dit impliceert dat men niet zou mogen vergunnen omdat de wet mogelijk niet voorziet in de essentiële bescherming van de burger. Het voorzorgsprincipe dient mogelijk gehanteerd te worden.

3] Binnen Vlareme meet men het geluidsniveau incorrect, men meet geen lage en pulserende tonen, men beschouwt turbinegeluid onterecht als puntbron, dit zijn maar enkele redenen die overigens onbetwistbaar aangeven dat de wetgeving hoognodig aan vervanging toe is en dat windmolendossiers voor zeer grote industrieële windturbines, zoals deze, in afwachting van een geactualiseerde wetgeving moreel onvergunbaar zijn. Men hangt willens en wetens dit dossier op aan een achterhaalde wetgeving en draagt daaromtrent een (ook politieke) verantwoordelijkheid naar de omgeving die eveneens onbetwistbaar het recht heeft om optimaal beschermd te worden.

Inhoudelijke tekortkomingen dossier:

1] Zelfs het exacte type windturbine is *niet* beschreven, wat de bijgevoegde, hierdoor nutteloze, nattevinger-studies over de te verwachten geluidsoverlast en slagschaduwoverlast volstrekt onbetrouwbaar maken.

2] Deze 'omgevingsvergunningsaanvraag' voor twee (en dan weer voor drie bouwwerken), ieder twee keer zo hoog als het Atomium, die niet of nauwelijks vernoemd zijn, waar geen te gebruiken materialen aangegeven zijn, waar geen verantwoordelijke architect aan te pas gekomen is, waar geen doorsnedes noch bouwtekeningen zijn bijgevoegd, noch gedetailleerde plannen en berekeningen van de fundering en constructie, is incompleet en derhalve onvergunbaar. Men presenteert hier standaard berekeningen op gefingeerde theoretische omstandigheden op basis van te weinig gegevens, Geluidsemisies blijken onberekenbaar en in de praktijk behoorlijk te kunnen afwijken. De geluidstudie op basis van computermodellen zonder referentiemetingen geeft geen enkele garantie dat de burger daadwerkelijk beschermd wordt door afgebakende grenzen in de vergunningsaanvraag.

3] In de aanvraag tot vergunning gaat men volledig voorbij aan de lasten die onze bevolking zal moeten dragen. Men dient een dossier in, waarin alle omgevings-, gezondheids-, culturele-, milieu en economische factoren (deze laatste worden in het dossier zelfs helemaal niet behandeld) van tafel geschoven worden met de mededeling 'aanvaardbaar' of "niet aanzienlijk", echter zijn deze, onvolledig, incorrect en eenzijdig gedocumenteerd.

4] De wet schrijft een MER voor die in kaart moet brengen wat de impact gaat zijn van de verschillende onderdelen van het Windpark Tongeren-Riemst en van de totaliteit daarvan. Pas na een correct uitgevoerde MER voor het bestaande totaalplan kan men de gefaseerde onderdelen daarvan ter vergunning aanbieden. De grootte van het totaalplan werd reeds duidelijk uit de kaart van Departement Omgeving, en andere. Ook de Provincie Limburg was al vele jaren op de hoogte.

Verantwoording locatiekeuze:

1] Windturbines op deze locatie in Limburg beschikken over de helft van de windkracht vergeleken met op zee of aan de kust waar deze turbines voor ontworpen zijn. De natuurkundige wet van Betz leert dat de halve windkracht in maar één achtste van de opbrengst resulteert. Trek daar dan nog de stilstand door een verkeerde plaatsing te dicht op de bewoning vanaf (Reduced Noise Mode), dan kan men alleen maar concluderen dat de voorgestelde turbines hier niet de hoeveelheid energie kunnen opbrengen waar ze *a priori* voor ontworpen zijn, en dus op de verkeerde plaats worden aangevraagd. Indien het efficiënt genereren van groene stroom en besparing van CO2 de doelstelling is (zie dossier) dan is de locatiekeuze foutief en mogen de turbines daar niet vergund worden.

2] Om de *papieren capaciteit aan windenergie* te vergroten wil de regering op amper een half procent van de onbebouwde oppervlakte van Vlaanderen ongeveer twintig procent van nieuw te plaatsen windturbines vergunnen, zie hier Windpark Tongeren-Riemst, erg ver van de kust (waar het overigens twee keer zo hard waait).

Men doet dit schaamteloos en mogelijk niet gehinderd door enig solidariteitsgevoel, noch veel kennis van zaken. Tijdens de burgemeestersconvenant werd er besloten dat elke gemeente het nodige moet doen, is Windpark Tongeren-Riemst het weloverwogen resultaat? Zijn de alternatieven voldoende onderzocht?

Men kan concluderen dat men het gebied tussen Tongeren, Riemst en Bassenge (achter gesloten deuren) reeds op plan opgeofferd heeft, om maatschappelijk gezien ongedefinieerde, op aannames gestoelde doelstellingen te behalen. Dit is een absoluut onrecht waar de plaatselijke bevolking tegen beschermd moet worden, door diezelfde overheid.

3] De provincie Limburg heeft reeds eerder keuzes gemaakt die deze keuzes in de weg staan. De provincie heeft reeds gekozen voor de verdere ontwikkeling van het toerisme, Riemst wijst o.a. Millen aan als dorp met de hoogste toeristische potentie, idem voor Tongeren, men subsidieert initiatieven in de omgeving en tegelijkertijd vernietigt ze haar attractiviteit op grote schaal.

Maatschappelijke context:

"De EU heeft concreet gestalte gegeven aan het energiebeleid d.m.v. de "groene stroom"-richtlijn in 2001. De richtlijn omvat indicatieve doelstellingen voor het aandeel groene stroom per lidstaat. Voor België werd toen 6% van het bruto binnenlands verbruik vooropgesteld.

Door de Europese Raad (8/03/2007) werd de reductie van 20% van de broeikasgasemissies tegen 2020 (of 30% in geval van een internationaal akkoord) vooropgesteld."

"Windenergie zal voor een groot deel moeten bijdragen om de realisatie van deze doelstellingen te kunnen verwezenlijken. Deze ambitie werd eveneens herhaald in het laatste regeerakkoord:

"We kiezen resoluut voor een groter aandeel hernieuwbare energie uit windenergie, biomassa, zonne-energie.

We stimuleren gemeenten, provincies en ondernemingen om een maximaal aandeel hernieuwbare energieproductie op hun grondgebied mogelijk te maken. (...)"

1] Men schrijft in het dossier dat men door middel van de plaatsing van windmolens CO2 hoopt te besparen. In het dossier wordt echter geen berekening noch melding gemaakt van de hoeveelheid CO2 die men denkt het kunnen besparen noch hoeveel honderdduizendste graad klimaatverkoeling men met de bouw van deze twee windturbines beoogt tegen 2020. De totale ecologische voetafdruk van de bouw van deze industriële windturbines is niet becijferd in deze aanvraag, noch voorafgaandelijk door de overheid.

Het aandeel windenergie bedraagt momenteel 3.35% van ons elektriciteitsverbruik (bron: Elia).

Elektriciteit vormt ongeveer één vijfde van ons energieverbruik. Dus bedraagt het aandeel windenergie 0.67% van ons totale energieverbruik.

Wil men dat aandeel verdubbelen (naar 1.34%) dan nog ontbreekt de relevantie om Vlaanderen met windturbines zo dicht bij de bewoning vol te zetten, omdat de impact op ons milieu en de kwaliteit van de (groene) leefomgeving en plaatselijke economie mogelijk zeer groot is, de kostprijs zeer hoog is, en zelfs nog onbecijferd is, omdat er nog geen MER studie hieromtrent voorafgaandelijk is uitgevoerd.

2] De Europese emissieakkoorden en beurshandel zorgen er per definitie voor dat elke gram door windturbines uitgespaarde CO2 elders in Europa weer uitgestoten wordt. Duitsland met 27.000 windturbines stoot elk jaar meer CO2 uit, als het weer niet waait dan importeert het kernenergie en bruinkoolstroom uit het oosten, daar koopt men om die stroom te kunnen produceren de emissierechten, ook uit België. Duitsland heeft nu 200 miljard uitgegeven aan de Energiewende.

De haalbaarheid van de doelstellingen wordt door de marktwerking en beurshandel in groenestroomcertificaten en emissierechten systematisch tot nul gereduceerd in Europa, een economische en politieke keuze.

3] Het algemeen belang van windturbines in Vlaanderen is daardoor voorlopig onbestaande, tot de Europese emissieakkoorden zijn afgeschaft. De noodzaak van het vergunnen van windturbines is niet aangetoond in dit dossier noch voorafgaandelijk door de overheid, de relevantie van een mogelijke vergunning om milieuredenen is hier niet becijferd en mogelijk eveneens onbestaande.

Overlast:

1] In de geluidstudie worden bij de berekende scenario's de maximale geluidsnormen overschreden. Voorts belooft men de turbines terug te regelen *zodat de overlastnormen nooit overschreden zouden worden (Reduced Noise Mode)*, hier bestaat echter *géén structurele overheidscontrole* op en het is derhalve alles behalve aannemelijk dat men deze zeer grote turbines bouwt om ze nooit op vol vermogen te laten draaien. De geloofwaardigheid van dit dossier komt hier in het gedrang.

Kunnen windturbines op de voorgestelde locatie niet volop draaien, waarvoor ze ontworpen zijn, dan vraagt men de verkeerde maat turbine aan voor die locatie.

Ze zijn te groot voor de locatie, zo dicht bij de bebouwde omgeving, ze kunnen dus nooit opleveren waar ze voor ontworpen zijn. Men hoeft geen expert te zijn om te begrijpen dat de wet (Vlarem) hier eenvoudig en dus systematisch overtreden kan/zal gaan worden waar de omwonenden de dupe van zullen zijn, zonder dat die de mogelijkheid hebben bezwaar te maken bij overtreding van de normen omdat de wettelijke procedures daarvoor volstrekt ontoereikend zijn.

2] De wet voorziet niet in een publiek controle instrument, wat de scepsis in de gemeentelijke adviezen van steeds meer gemeenten, waaronder Riemst, illustreert. Er bestaat geen garantie dat de bevolking voldoende beschermd wordt.

Mocht men *kunnen aantonen* dat men de Vlarem-wetgeving *niet* zal overtreden door de turbines stelselmatig correct te mitigeren (stilzetten en vertragen), dan toont men daarmee ook aan dat de maximale reductie van CO2 niet de doelstelling is in tegenspraak met beweringen in de aanvraag, door de verkeerde lokatiekeuze.

Meedraaiende lampen op de uiteinden van de wieken:

1] De turbines van Windpark Tongeren-Riemst moeten allen naast de bekende statische rode verlichting (nu ook halverwege de mast) nu eveneens voorzien worden van **extra meedraaiende rode lampen op de wieken** van de 200m hoge turbines. Dit zijn regels van de luchtvaartautoriteiten.

Men kan zich amper een voorstelling maken wat dat gaat betekenen in deze streek voor mens en dier.

Er zijn geen studies gedaan over de impact daarvan. **Agentschap Wegen en Verkeer was niet op de hoogte** en geeft aan een onderzoek te moeten doen, zeker in de nabijheid van verkeersknooppunten.

Er is geen MER studie voorafgaandelijk gebeurd die de effecten daarvan op alle vlakken in kaart gebracht heeft.

Voor de omwonenden is dit een ramp, de levenskwaliteit en de waarde van het onroerend zal zwaar aangetast worden, van enige compensatie is nog geen sprake.

Wat de hypnotiserende of halucinerende effecten gaan zijn wanneer misschien vijftig windturbines, maal drie, met tot 400km/u elkaar achtervolgende rode lampen zich in de lucht zullen aftekenen, is niet gevisualiseerd binnen dit dossier noch onderzocht.

Limburg zal hiermee zeker de geschiedenis ingaan, maar niet op een intelligente manier.

Geluid:

1] In het dossier wordt gesuggereerd dat men als omwonende geen geluidshinder *kan* ondervinden van deze windmolens. Dit klopt niet. Volgens het Departement Leefmilieu, Natuur en Energie bestaat er op basis van wetenschappelijke literatuur een kans van ca. 10 tot 27 procent dat een omwonende binnen een zone van tweehonderdvijftig meter tot vijfhonderd meter rond een windturbine **overlast binnenshuis** zal ondervinden. Pas vanaf ca. 1.500 meter daalt die kans op hinder onder de één procent. Recentere internationale studies wijzen echter uit dat het totaal onverantwoord is om de moderne zeer hoge turbines te vergunnen op minder dan 1.500 m van de bewoning, om gezondheidsredenen.

Internationale regelgeving omtrent de plaatsing van windturbines houdt door de invoer van gelijkaardige minimumafstanden wél rekening met de wetenschap op dat vlak. **Vlaanderen doet dat niet en kent géén minimumafstand** maar hanteert een dubieuze geluidsnorm die reeds zwaar achterhaald is en die de burger bewezen niet tot op een essentieel niveau beschermt. Dit gegeven werd in de onderhavige aanvraag niet erkend.

2] De in het dossier vermelde geluidsstudie spreekt niet over een gespecificeerd te bouwen model en is derhalve niet relevant en zelfs misleidend. De studies in het dossier verwijzen naar mogelijke emissies maar maakt o.a. geen enkele vermelding van de laagfrequente trillingen en infrageluid die de windmolens wél afgeven (men zegt zelfs nihil).

Zelfs op grote afstand levert dit toch wetenschappelijk bewezen gezondheidsrisico's op voor mens en dier. Het soort geluid, de cumulatie van verschillend geluid en de geluidsniveaus, rekening houdend met afstand en windrichting zijn dus niet meegenomen. Dit is dus niet het model waar dit soort vergunningsaanvragen aan opgehangen mogen worden. Het is niet aannemelijk dat de windindustrie niet op de hoogte zou zijn van de werkelijke risico's van de huidige windturbines geplaatst te dicht bij de bewoning, zoals in dit dossier.

3] De wisselwerking en cumulatie van geluid met één extra turbine en de bestaande drie turbines in de buurt is meegenomen in de studie, echter **Windpark Tongeren-Riemst behelst mogelijk dertig of meer turbines**. Men kan geen turbines nu vergunnen in de wetenschap dat een voorafgaandelijke MER-studie eerst moest uitwijzen wat de impact op de totale omgeving gaat zijn betreffende alle mogelijke overlast, waaronder geluid.

4] Het is opmerkelijk dat de geluidscirkels in het dossier rond de aangevraagde turbines, ieder 200m hoog, **ongeveer de helft kleiner zijn** dan die rond de drie even grote turbines bij Genoelselderen op hetzelfde kaartje. Terwijl de specificaties gelijk zijn, de betrouwbaarheid van de geluidstudie kan dus terecht in vraag gesteld worden.

5] De aanvraag omgevingsvergunning voor deze twee turbines gaat over turbines van 3,4 megawatt, de geluidstudie gaat echter over windturbines van 3.0 megawatt... Dit is frauduleus omdat het over zeer kritieke waarden gaat in de studie.

De geluidstudie hoort dus niet bij deze aanvraag en is derhalve totaal irrelevant.

Een aanvraag zonder passende geluidstudie is onvergundbaar.

Slagschaduw hinder:

1] De slagschaduw zal over de omgeving in een vliedervorm met een straal van meer dan een kilometer een effectief probleem vormen.

Voor bewoning en bedrijven in de omgeving zal dit tot overlast leiden. Wat het recht is van de ene onderneming tot de andere om door de uitvoering van zijn commercieel plan niet gecompenseerde overlast en dus schade te berokkenen aan de ander, naburige bedrijven of omwonenden, is onduidelijk.

Is het niet aan de overheid om deze eerst betrouwbaar in kaart te brengen vooraleer er vergund wordt? De in de studie aangetroffen slagschaduwkaarten geven niet aan welke effectieve overlast omwonenden gaan ondervinden.

De aanwezige risico's voor de omwonenden zoals verhoogde stress, verhoogd risico op epilepsie, en andere, die veroorzaakt zullen worden door slagschaduw worden niet genoemd. De studie geeft geen objectief beeld van tot waar de slagschaduw effectief zullen reiken, hoe lang en hoe vaak.

Dit betekent dat de studie wat betreft de te verwachten slagschaduwoverlast een misleidend, incorrect, *'geruststellend'* beeld geeft aan de omwonenden dat zelfs niet in de buurt komt van de realiteit.

Seismische trillingen

1] Een Schotse wetenschappelijke studie geeft aan dat grote windturbines seismische trillingen genereren die tot tientallen kilometers ver dragen (*dergelijke verwachte trillingen hebben er in Nederland voor gezorgd dat er windprojecten zijn afgeblazen om daarvoor gevoelige industrietakken te beschermen*).

Deze studie wordt onderkend door de Seismologische Dienst van de Koninklijke Sterrenwacht, Professor Degrande van de K.U. Leuven, Deltares en T.N.O. en zij geven allen aan dat seismische trillingen in de ondergrond veroorzaakt door windturbines het risico op instorting van de hier aanwezige mergelgrotten mogelijk vergroot.

Het bewijs dat het niet zo zou zijn vinden we *niet* terug in deze bouwvergunningsaanvraag, noch in een MER studie.

Het is, zoals bekend, aan EDF-Aspiravi te bewijzen dat we hier door hun toedoen geen verhoogd risico lopen betreffende het risico op instorting van het in de mergelgrotten gelegen beschermde vleermuizenreservaat de Coolen op een korte afstand en van de mergelgrotten van Riemst, Bassenge en Maastricht.

2] Het instortingsgevaar voor de huizen en grotten in bijvoorbeeld Zichen en Val-meer is dus eveneens niet onderzocht en zolang dit niet het geval is dan is de plaatsing van deze grote windturbines in dit gebied per definitie onverantwoord. De ramp met de Roosburg ligt nog vers in de herinnering, waar vele doden te betreuren waren. De mergelgrotten vormen permanent een reëel gevaar op instortingen, die nog steeds regelmatig voorkomen.

Gelijktijdig, in cadans, draaiende windmolens geven naast infrageluidspieken dus ook trillingspieken (door interferentie), die zich zullen versterken en die zich zoals bekend tot tientallen kilometers kunnen voortplanten in de ondergrond. Dit betekent dat een voorafgaandelijke wetenschappelijke studie gebaseerd op langdurige metingen de absolute voorwaarde is voor er in deze omgeving eventueel windturbines ingepland kunnen/mochten worden. Dit is hier niet gebeurd.

De gemeente Riemst is naar de minister toe vragende partij voor een diepgaand onderzoek, over een voldoende lange periode.

Gezondheidsrisico's

Onder andere het wetenschappelijk rapport: Nuisances Sanitaires des Éoliennes Terrestres, door de Académie Nationale de Médecine uit 2017, geeft aan dat **de minimum afstand tussen windmolens en bewoning minimaal 1.500 meter** moet bedragen om de bevolking op een aanvaardbare manier te kunnen vrijwaren van verhoogde gezondheidsrisico's.

Het gaat a priori om klachten als slaapverstoring, duizeligheid, tinnitus en cardiovasculaire klachten, veroorzaakt door het laagfrequent- en infrageluid welke typisch zijn voor de huidige generatie zeer grote windturbines.

Chronische slaapproblemen veroorzaken mogelijk een hele reeks van klachten die op lange termijn het functioneren van mens en dier ernstig kunnen schaden. Men is vaak niet op de hoogte waardoor de klachten veroorzaakt worden.

De Vlaamse minister van Welzijn, Volksgezondheid en Gezin, Jo Vandeuren bevestigt dat windturbines stress en slaapverstoring veroorzaken en dat dit gezondheidsklachten kan voortbrengen.

De Wereld Gezondheids Organisatie geeft aan dat reeds 30dB(A) als 'anoyance' ervaren wordt. De volgens de geluidsstudie hier waarschijnlijk niet gehaalde Vlaremnorm voor de avond en nacht in woongebied bedraagt 39dB(A), dat betekent acht keer zo hard geluid dan men kan verdragen om geen slaapverstoring te kunnen hebben.

Leefomgeving

1] De leefomgeving in de directe nabijheid liggende dorpen, Genoelselderen, Millen Elst, Mal en Sluizen wordt door de zelfs op tientallen kilometers dominant in het zeer open landschap zichtbare windturbines op Tongeren-Oost, ernstig bedreigd. Het industriepark zelf is vanuit die dorpen nu vaak amper zichtbaar maar dat is voorbij na de bouw van deze 200m hoge industriële windmolens.

2] Het visuele effect van 200m hoge windmolens is enorm bezwarend voor het imago van heel Riemst en Tongeren. Komend uit bijvoorbeeld de richting van Heers draaien de windmolens van Riemst prominent boven de 64 meter hoge basiliek van Tongeren op meer dan 10km afstand. Dit wordt niet alleen door de Tongenaren als zeer storend ervaren maar bij uitbreiding gaan ook de Riemstenaren en het toerisme in de streek daar zeker onder lijden (bronnen: CenTouris Instituut, IHK Giessen, FHS Furtwangen, et al)

Een eerste indruk van een toeristische omgeving maak je maar één keer, na het nemen van de afrit 32 zal de toerist beslist niet de indruk hebben reeds op de vakantiebestemming te zijn aangekomen.

Toeristen boeken hun vakantie of dagtrip niet naar windparken. Zowel Tongeren als Riemst zullen daardoor een economische schade leiden die eveneens niet gecijferd is in een voorafgaandelijk MER onderzoek, noch in deze vergunningsaanvraag.

De visuele schade die, ook nog zeer hoog geplaatste, 200m hoge industriële windturbines veroorzaken in ons visueel zeer open landschap is aanzienlijk en volstrekt onaanvaardbaar voor onze landelijke regio.

Of daar een amper zichtbare, vaak verzonken autobaan in de buurt ligt heeft daar visueel *niets* mee te maken (*in absolute contradictie met het in deze futiele Windplan Limburg*).

3] Ook de op zich al storende statische hoogspanningsmasten vallen totaal in het niet vergeleken met vijf keer zo hoge draaiende windturbines met hier zelfs **meedraaiende lichten**, knipperende lichten en signaalkleuren (zie dossier).

De mate van **horizonvervuiling in dit landelijk gebied is volstrekt onaanvaardbaar**, het zeer open landschap wordt zwaar teniet gedaan door de inplanting van industriële energieparken, deels in agrarisch gebied langs de E313.

De verdere uitbouw van Windpark Tongeren-Riemst draagt volstrekt niet bij tot behoud van de open ruimte en het landelijk imago van Haspengouw wat Toerisme Limburg juist wil uitdragen.

4] Uit het 'Windplan Limburg' blijkt, dat men zich toch bewust is dat enkel en alleen, aanwezigheid van de geselecteerde locaties (autobaan, industrieparken....), geen vrijbrief mag zijn om de windmolenindustrie maar overal te plaatsen. Een lijnvormig element in het open landschap mag geen reden zijn om dat landschap over vele kilometers teniet te doen, dit werkt juist contraproductief.

5] Geen rekening is gehouden met de onmiddellijke omgeving van vele waardevolle monumenten. Beschermde

dorpsgezichten veranderen namelijk ingrijpend en bijvoorbeeld Millen raakt haar monumentale imago, het beeld van een landelijk dorp met imposante hoeves en monumenten, onherroepelijk kwijt.

Millen is samen met Genoelselderen en Kanne door de gemeente Riemst bestempeld als een dorp met een grote toeristische potentie. Zie de film 'Verborgen Moois in Millen', mede betaald door de gemeente Riemst, Provincie Limburg en het Vlaams Gewest.

De door o.a. de provincie ingeslagen weg de streek verder toeristisch uit te bouwen zou opeens niet meer de juiste zijn, de gedanen investeringen weggegooid? Deze twee zaken blijken volgens vele wetenschappelijke studies namelijk niet cumuleerbaar.

Waterhuishouding

1] De deels geboorde fundamenteën verzonken in de ondergrond met een lage permeabiliteit verstoren de waterhuishouding wat tot gevolg heeft dat rond de turbines verdroging zal ontstaan wat op luchtfoto's vaak zeer goed te zien is aan een deels verdwijnende vegetatie.

Het hemelwater sijpelt langs het doorgaans gebruikte vliegashoudende funderingsbeton via de fundamenteën naar onderaardse waterlagen die hierdoor mogelijk vervuild raken met afvalproducten (zware metalen en o.a. dioxines) van verbrandingsovens die de natuurlijke waterhuishouding en waterkwaliteit in het gebied mogelijk ingrijpend zullen verstoren. Geen gedetailleerde informatie over dit probleem noch de constructie van de funderingen en de risico's zijn beschreven in de vergunningsaanvraag.

Bodemverontreiniging

1] In de huurcontracten met de grondeigenaren staat doorgaans vermeldt dat de grondeigenaar niet gerechtigd is een voorafgaandelijk bodemonderzoek te doen, men slechts éézijdig (de huurder) een OVAM attest *mag* aanvragen, dit heeft een reden.

Het is namelijk niet te verwachten dat die huurder na gebruik, het terrein even 'onberispelijk' achterlaat als dat die dat aangetroffen heeft. Reguliere olievervuiling, vervuiling door koelmiddelen, mogelijk onafbreekbare vezels van de eroderende rotorbladen, zeker bij calamiteiten en wat nog meer zij en vergeet niet de mogelijk 1.500 ton wegende betonnen fundering, volgestort met de goedkope en giftige vliegascement (afvalproduct van verbrandingsovens met zware metalen, dioxines etc.) wordt volgens de afgesloten contracten niet verwijderd. De kosten voor de opruiming van de turbine en de herstelling van eventueel agrarische grond, bedoeld voor onze voedselproductie loopt volgens recente berekeningen in Duitsland op van 600.000 - 850.000 euro. Die kosten worden dus niet gedekt door de huurprijs na aftrek van belastingen... In deze wetenschap is bij vergunning de overheid mede schuldig aan de enorme financiële kost die de grondeigenaar boven het hoofd hangt, zeker als blijkt dat de maatschappij de niet meer renderende windmolen aan plof bv's verkocht zou hebben. Dit gebeurt nu in het nabije buitenland. Begrijpt men nu waarom men niet koopt maar huurt?

Milieu Effect Rapportage

1] Dit plan maakt deel uit van groter plan voor zelfs 30-50 of meer industriële windturbines in en rond Tongeren en Riemst. Het niet voorafgaandelijk uitvoeren van een MER voor het gehele Windpark Tongeren-Riemst is absoluut onverantwoord en getuigt van onbehoorlijk bestuur.

De overheid is natuurlijk bekend met de liggende dossiers die een antwoord zijn op haar eigen windplannen. Geen enkele vergunningsaanvraag voor windturbines in dit gebied zou vergund mogen worden zonder die voorafgaandelijke Milieu Effect Rapportage, omdat de totale plannen rond Riemst al vele jaren bekend zijn dus van ver voor elke afzonderlijke vergunningsaanvraag voor steeds drie molens.

2] Daarbij komt dat net zoals in Wallonie ook Vlaanderen de wet (Vlarem) herhaaldelijk heeft aangepast, ten voordele van windmolenexploitanten zonder de voorafgaandelijk verplichtte MER te doen.

Wallonië is teruggefloten door Europees Hof (de uitspraak luidt dat binnen drie jaar alle onder de onwettige wet vergunde windturbines afgebroken moeten worden) en zal effect hebben op de Vlaamse situatie die vrijwel identiek is. Er zouden geen vergunningen afgeleverd mogen worden zolang niet aan de vereisten van een MER voldaan is en Vlarem niet is aangepast.

Aantasting van de natuur:

1] Vogelbroedplaatsen, dassenburchten, vleermuizen, de grauwe gors, de veldleeuwerik en vele anderen op de akkers in de buurt en langs de holle wegen en bermen krijgen last van trillingen in de grond, veel geluid en slagschaduw.

En deze beschermde diersoorten zullen hierdoor verdwijnen, met een onherroepelijke en onomkeerbare schade tot gevolg. Dit is absoluut onaanvaardbaar en in het dossier schandelijk gebagatelliseerd.

Met name de beschermde dassenpopulatie met hun burchten in de directe omgeving wordt hier bedreigd omdat juist die erg gevoelig zijn voor trillingen. De omgeving is reeds voorzien van een speciale afrastering specifiek ter bescherming van de bestaande populatie dassen, de plaatsing van turbines in de directe omgeving is onverantwoord.

In het gebied is de populatie van het Europees beschermde het vliegend hert groeiende, ook dit dier is zeer gevoelig aan de trillingen en wordt door de turbines bedreigd.

2] Voor de beschermde akkervogels en roofvogels vormen de draaiende windturbines een directe bedreiging. Jaarlijks sterven duizenden beschermde vogels en vleermuizen door aanvaringen met de rotorbladen en speciaal vleermuizen door het

vacuüm achter de rotorbladen. Turbines trekken insecten aan (warmte), en daarmee vleermuizen, turbulentie zorgt ervoor dat de dieren het noorden kwijt raken en zijn daarmee gemakkelijk slachtoffer van de turbines. Trillingen in de grond zorgen ervoor dat regenwormen verdwijnen, achter de ploeg worden minder meeuwen en kraaien gesignaleerd rond windturbines. Regenwormen vormen het voedsel voor veel zoogdieren en vogels, zij op hun beurt vormen het voedsel voor roofdieren waaronder roofvogels. Kortom ecosystemen en de biodiversiteit binnen een straal van kilometers rond windturbines en windparken worden verstoord. Een uitgebreide en onafhankelijke MER studie zal dit in kaart moeten brengen, alvorens er nog windturbines vergund kunnen worden.

3] In de directe nabijheid van het projectgebied aan alle zijden zijn vogelrichtlijngebieden en een aantal beschermd (zelfs Natura 2000) natuurgebieden en reservaten gevestigd. De impact op die gebieden wordt als aanzienlijk bestempeld.

De Kevie op een paar honderd meter, De Coolen, diverse Waalse beschermd natuurgebieden (Natagora) net over de gewestgrens, en vele anderen worden bedreigd, en zijn niet of zwaar onvoldoende besproken in de natuurstudie in dit dossier. Een MER onderzoek zal moeten uitwijzen wat de werkelijke impact van Windpark Tongeren-Riemst op die gebieden betekent.

De onderhavige natuurstudie is klaarblijkelijk geschreven met een bepaalde commerciële intentie, het is niet waarschijnlijk dat een onafhankelijk onderzoek tot dezelfde bevindingen gaat komen.

Moet men lokaal de leefomgeving en natuur vernietigen om 'groene' stroom te produceren?

Inpasbaarheid in de omgeving:

1] Dit project maakt een wezenlijk deel uit van Windpark Tongeren-Riemst en dat project staat haaks op minstens 20 jaar investeringen en inspanningen van de Gemeente Riemst, Provincie Limburg en het Vlaams Gewest ten behoeve van de uitbouw van een duurzame economie, landbouw, KMO's, toerisme, fietsroutenetwerk en een kwaliteitsvol woongebied, en is derhalve totaal niet inpasbaar.

Dit project overstijgt de draagkracht van de landelijke omgeving met name rond Millen/Elst en Genoelselderen, Sluizen en Mal en Ketsingen op een onaanvaardbare manier.

De bouw van deze drie windturbines zal zeer nadelige en zelfs nefaste gevolgen hebben voor de bewoners van Tongeren en Riemst, de natuur en het landschap voor minimum 20 jaar. Dit project zal een onomkeerbare negatieve invloed uitoefenen op de totale leefomgeving en gezondheid van mens en dier, waarover nog veel te weinig onderzoek gedaan is wat betreft de nadelige gevolgen op langere termijn en is derhalve onaanvaardbaar.

Economische gevolgen

1] Er is geen studie gedaan naar mogelijke inkomstenderving op lange termijn door derden, nl. o.a. de KMO's, zelfstandigen en de middenstand in de ruime omgeving. Men gaat volledig voorbij aan het gegeven van de waardevermindering van het onroerend goed van de omwonenden in ruime kring. Huizenprijzen zullen zakken, de dorpen zullen hun homogeniteit verliezen, ook het electoraat zal mogelijk veranderen.

Volgens recent Duits en Nederlands onderzoek daalt de waarde met mogelijk 10–45%.

2] Het gaat hier om een commerciële onderneming die een plan lanceert dat onbetwistbaar een economische schade zal berokkenen aan derden. Er wordt door de exploitanten niet gesproken van enige aanvaardbare compensatie in de ruime omgeving rond het project. Dit traject zou logischerwijs afgerond moeten zijn vóór aanvang werkzaamheden.

3] Duitse studies geven aan dat het toerisme in dorpen die omgeven zijn door windmolens met 80% afneemt, wat de doodsteek betekent voor de plaatselijke toeristische economieën. 86% van de ondervraagde wandelende en fietsende toeristen zeggen dat ze de bestemming selecteren op landschappelijke ongereptheid en authenticiteit. 33% en in sommige onderzoeken tot 90% van de ondervraagde toeristen geeft aan liever een andere bestemming te kiezen.

Prognoses voor de effecten op het landelijk verblijfstoerisme in Limburg ontbreken vooralsnog, een studie lijkt aangewezen. Alleen al in het kleine Riemst met ruim 350 bedden verdeeld over vele kleinschalige verblijfstoerisme uitbatingen komen jaarlijks vele duizenden toeristen om hier van een fraai en behoorlijk ongeschonden weids landschap, de mergelgrotten, de bloesem, de knooppunten fietsroute en zoveel meer te genieten.

Ook de middenstand in Riemst en Tongeren plukt daar al decennia de vruchten van.

Ongevraagd en onaangekondigd trekt men nu een streep door de rekening van de horeca en hun jarenlange inspanningen om de streek toeristisch op de kaart te zetten, dus zonder enig overleg.

Veiligheid:

1] De afstand naar de autobaan is gering, het gevaar door slagschaduw over autobaan is niet gedetailleerd meegenomen in het verslag.

Het effect op het verkeer van de meedraaiende signaalverlichting (statische en niet-statische bakening) is niet onderzocht.

Het effect bij calamiteiten (bijvoorbeeld mast of bladbreuk) op de omliggende bewoning en bedrijven is niet zorgvuldig onderzocht. De gerapporteerde en zelfs weer recent gefilmde werpafstanden bij calamiteiten als blikseminslag zijn gigantisch,

nader onderzoek lijkt aangewezen, binnen een MER studie. Ook Wegen en Verkeer heeft de risico's nog niet onderzocht.

Bijkomende persoonlijke argumenten:

Afweging: Het geheel van voorstaande elementen dient, naar het ons voorkomt, van aard te zijn om te doen besluiten tot niet-vergunning van het gevraagde. Zelfs indien het een en ander zou voldoen aan wettelijke voorwaarden menen wij dat door de samenhang, de concrete inplanting van de windmolens, in de concrete landelijke omgeving, zo kort bij de bewoonde kernen, een vergunning zoals gevraagd niet aangewezen is.

Na opsomming van al deze bezwaren willen wij, de burgers van gemeente Tongeren, Riemst en omstreken, het College van Burgemeester en Schepenen en de leden van de Bestendige Deputatie van de Provincie Limburg vragen om voor de omgevingsvergunningsaanvraag door EDF-Luminus, een definitief negatief advies uit te brengen. Ook vragen wij de minister en de gewestelijke stedenbouwkundig ambtenaar om dit dossier niet goed te keuren.

---

naam: _____ adres _____ datum en handtekening: _____
